

Landschapsgeschiedenis studeren in Groningen

De Rijksuniversiteit Groningen verzorgt sinds 2008 een éénjarige masteropleiding Landschapsgeschiedenis die zich richt op verleden, heden en toekomst van het Nederlandse en Europese landschap. Deze Nederlandstalige interdisciplinaire opleiding is breed toegankelijk voor zowel universitaire als HBO-afgestudeerden en leidt op voor een breed werkveld van wetenschappelijk onderzoek, ruimtelijke ordening, erfgoedzorg, natuur- en landschapsbeheer, landschapsplanning en landschapsbeleid.

Het Drentse Aa-gebied bij Anderen.

Landschappen leren lezen

Het landschap behoort tot de meest waardevolle cultuurschatten van onze samenleving. In een eeuwenlange wisselwerking tussen aarde, mens en natuur ontstond in elke regio een geheel eigen cultuurlandschap dat tal van zichtbare en onzichtbare sporen bevat van een boeiend verleden. Wie deze sporen leert lezen, ontdekt een ongekend rijke inspiratiebron voor de samenleving van nu én die van de toekomst. Het landschap heeft namelijk niet alleen een historische dimensie. Het is tegelijkertijd ook het podium én het decor voor al onze huidige en toekomstige ruimtelijke activiteiten. Wie zich op het cultuurlandschap richt, is dus niet alleen bezig met de rijke erfenis uit het verleden, maar ook met de vormgeving van het landschap van de toekomst.

Landschap speelt een centrale rol bij de oplossing van belangrijke vraagstukken

De komende jaren en decennia zullen onze landschappen grote veranderingen ondergaan. Klimaatverandering leidt tot geheel nieuwe omgangsvormen met zeespiegelrijzing, waterberging en de omgang met weersextremen. In de landbouw zullen nieuwe duurzame strategieën worden ontwikkeld waarmee een economisch draagkrachtige bedrijfsvoering duurzaam kunnen worden gecombineerd met behoud van biodiversiteit, dierenwelzijn en zorg voor de leefomgeving. En ook de energietransitie, de woningbouwopgave en talrijke andere maatschappelijke ontwikkelingen zoals vergrijzing, demografische krimp en migratie zullen hun weerslag hebben op onze ruimtelijke omgeving.

Al deze grote veranderingen komen samen in het landschap en dienen in het landschap een plek te krijgen. Landschapsdeskundigen zijn dan ook bij uitstek degenen die op een meer integraal niveau mee kunnen denken bij dit soort veranderingsprocessen, zowel lokaal als regionaal en (inter)nationaal. Kennis van het verhaal en de eigen identiteit van een landschap, de actuele waarden die in een landschap aanwezig zijn als ook de toekomstige mogelijkheden en randvoorwaarden die landschappen bieden voor toekomstige ontwikkelingen vormen het hart van ons vak en van onze opleiding.

Doel en toekomstmogelijkheden van de masteropleiding

De éénjarige masteropleiding Landschapsgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen is de enige masteropleiding in Nederland die zich exclusief richt op verleden, heden en toekomst van het landschap. Ook binnen Europa bestaan vrijwel geen vergelijkbare masteropleidingen. Doel van de opleiding is om een gedegen kennis te ontwikkelen van de opbouw, ontstaanswijze en betekenis van het landschap en deze actief te leren inzetten in de praktijk van ruimtelijke ordening, erfgoedzorg, landschapsbeleid, landschapsplanning en landschapsbeheer.

Veldwerk tijdens het veldpracticum Historische Geografie in Gaasterland (Zuidwest-Friesland)

De studie Landschapsgeschiedenis gaat zeker niet alleen over het verleden. Heel vaak vormen ook het huidige landschap en de actuele vraagstukken van het landschap het vertrekpunt. Vandaaruit voeren we een brede en gedegen analyse van de landschapsopbouw en de landschapsgeschiedenis uit. Met die kennis gewapend denken we samen met andere partijen mee over de toekomst van het landschap. De opleiding is hierdoor ook sterk praktijkgericht en sluit goed aan bij het werkveld. De werkgelegenheidsperspectieven van de master Landschapsgeschiedenis zijn uitzonderlijk hoog. Afgelopen jaren heeft vrijwel elke afgestudeerde binnen korte tijd een betaalde baan binnen het eigen vakgebied gevonden. Vanwege de grote transities in het Nederlandse landschap van de komende jaren zal de werkgelegenheid naar verwachting zelfs nog sterk toenemen.

Wat leer je tijdens deze masteropleiding?

- Je krijgt een gedetailleerd inzicht in de opbouw en ontstaansgeschiedenis van zowel de Nederlandse als de Europese cultuurlandschappen;
- je krijgt een praktische scholing in het analyseren van de opbouw en ontstaansgeschiedenis van het landschap met behulp van bronnen en methoden uit verschillende vakgebieden (oud schrift, archiefonderzoek, historische kartografie, Geografische Informatie Systemen, historisch-geografisch veldwerk, naamkunde, veldbodemkunde, oral history, paleobotanie, landschapsbelevingsonderzoek);
- je ontdekt de gevarieerde betekenis die het landschap voor mensen heeft en krijgt ook inzicht in de ontwikkeling die het begrip landschap in de afgelopen eeuwen heeft doorgemaakt;
- je maakt kennis met de praktijk van het landschapsonderzoek, het landschapsbeheer, het landschapsbeleid en de erfgoedzorg tijdens werkbezoeken aan diverse organisaties en gastcolleges van praktijkmensen;
- je leert tijdens diverse veldpractica en excursies de rijke variatie aan cultuurlandschappen in Nederland kennen;
- tijdens een buitenlandse excursie naar Noordwest-Italië of Zuid-Engeland maak je kennis met een aantal hoofdthema's in de Europese landschapsgeschiedenis;
- tijdens een stage in Nederland of in het buitenland maak je kennis met de praktijk van het landschapsonderzoek, de landschapsplanning of het landschapsbeheer;
- door het verrichten van een eigen masterscriptie-onderzoek leer je onder coaching van een van onze docenten hoe je op een wetenschappelijk niveau zelfstandig een landschapsvraagstuk kunt analyseren en oplossen, en ook hoe je een goed wetenschappelijk rapport schrijft.

Sterke punten van de master Landschapsgeschiedenis in Groningen

- sterk interdisciplinaire benadering: bronnen en onderzoeksmethoden uit verschillende vakgebieden worden met elkaar verbonden tot een samenhangend beeld van opbouw en geschiedenis van het landschap;
- goede verbinding van wetenschap en praktijk: de opleiding is niet louter academisch van opzet, maar richt zich evenzeer op de maatschappelijke praktijk van landschapsbeheer, erfgoedzorg, landschapsbeleid en ruimtelijke ordening;
- de masteropleiding omvat zeer veel veldexcursie en ook veel praktisch werk in de vorm van praktijkcursussen, veldwerk en werkbezoeken;
- de opleiding heeft een uitstekend netwerk van instellingen voor stages en verdieping van de studie, in zowel binnen- als in buitenland;
- ruime mogelijkheden om een persoonlijk accent te geven aan de eigen opleiding (thematisch, disciplinair, periode, landschap, nationaal-internationaal);

- goede mogelijkheden om landschapsgeschiedenis te verbinden met architectuur- en stedenbouwgeschiedenis, archeologie, ecologie, geschiedenis, geografie, planologie en landschapsarchitectuur;
- enige plaats in Nederland waar in de opleiding uitgebreid aandacht wordt besteed aan kastelen, buitenplaatsen, landgoederen, parken, tuinen en andere vormen van groen erfgoed;
- veel mogelijkheden tot contact met andere studenten (eigen e-mailnetwerk; borrels; excursies)
- veel persoonlijke aandacht van docenten (veel contacturen; diverse individuele gesprekken per studiejaar);
- zeer goede banenkansen na afloop van de master.

Individueel én collectief; toegankelijk met allerlei vooropleidingen

De masteropleiding Landschapsgeschiedenis biedt een goede afwisseling van individuele activiteiten en samenwerking met andere studenten. De opleiding is toegankelijk voor bachelorstudenten (zowel HBO als universitair) met een gevarieerde vooropleiding, zoals onder meer kunst- en architectuurgeschiedenis, sociale geografie, fysische geografie of aardwetenschappen, planologie, geschiedenis, archeologie, landschapsarchitectuur, land- en watermanagement, biologie, bos- en natuurbeheer. Hierdoor kom je als student in aanraking met verschillende perspectieven op het landschap en leer je dwarsverbanden te leggen tussen verschillende vakgebieden. Jaarlijks melden zich 25-35 studenten voor deze masteropleiding aan, een aantal dat heel geschikt is om je collega-studenten tijdens colleges, studieopdrachten, werkbezoeken, veldpractica en excursies goed te leren kennen en ook een goed persoonlijk contact met je docenten op te bouwen. Naast het reguliere studieprogramma worden jaarlijks dagexcursies of veldstudiedagen georganiseerd naar diverse landschappen van Nederland. Ook is er ieder jaar een zevendaagse excursie naar Italië of Engeland.

Veldbezoek Montacute (UK). Elke jaar organiseert de opleiding een landschapsexcursie van zeven dagen naar Zuid-Engeland of Noordwest-Italië.

Je kunt jouw masteropleiding een sterk persoonlijk accent geven dat aansluit bij je persoonlijke vooropleiding en je persoonlijke interesses, zowel thematisch, regionaal als methodisch. In veel studieonderdelen bestaat de mogelijkheid om een eigen richting te geven aan de te bestuderen onderwerpen, de te gebruiken bronnen en de te volgen methoden. Zo ontstaat niet alleen een opleiding die goed aansluit bij je persoonlijke interesse, maar ontwikkel je ook een geheel eigen profiel waarmee je je op de arbeidsmarkt kunt onderscheiden.

Het masterprogramma

In de masteropleiding Landschapsgeschiedenis aan de RUG dien je minimaal zeven mastervakken te volgen uit de hieronder opgesomde reeks van negen aangeboden vakken. De totale opleiding omvat 60 ECTS, dat wil zeggen één fulltime-studiejaar. Het masterprogramma Landschapsgeschiedenis bestaat uit de volgende onderdelen:

	Semester	Type vak	Vakcode	Vaknaam	Taal	ECTS
1.	1a + 1b	Verplicht	LKA033M10	LG: Landschappen van Nederland	Ned	10
2.	1a	Verplicht	LKA017M05	LG: GIS voor landschapshistorisch onderzoek	Ned	5
3.	1a	Verplicht	LKA020M05	LG: Actuele Ruimtelijke Vraagstukken	Ned	5
4.	1b	Verplicht	LKA016M05	LG: Paleografie & Archiefonderzoek	Ned	5
5.	1b	Verplicht	LKA098M20	Masterscriptie Landschapsgeschiedenis (voorbereiding)	Ned	5
6.	2a	Verplicht	LKA032M05	LG: Landschappen van Europa	Ned	5
7a.	2a+2b	Keuze	LKA029M10	LG: Historische Buitenplaatsen en Landgoederen	Ned	10
7b.	2a+2b	Keuze	LKA021M10	LG: Specialisatieproject	Ned	10
7c.	2a+2b	Keuze	LKA110M10	Masterstage Landschapsgeschiedenis	Ned	10
8.	2a+2b	Verplicht	LKA098M20	Masterscriptie Landschapsgeschiedenis (uitvoering)	Ned	15

In het bovenstaande schema dien je bij onderdeel 7 een keuze te maken uit onderdeel 7a (Historische buitenplaatsen, 10 ECTS), onderdeel 7b (Specialisatieproject) of onderdeel 7c (Masterstage, 10 ECTS). Vind je meerdere van deze drie interessant, dan is het ook mogelijk om de andere als extra vak te volgen.

Het Verdronken Land van Saaftinge met op de achtergrond de Westerschelde (Zeeland)

De mastervakken

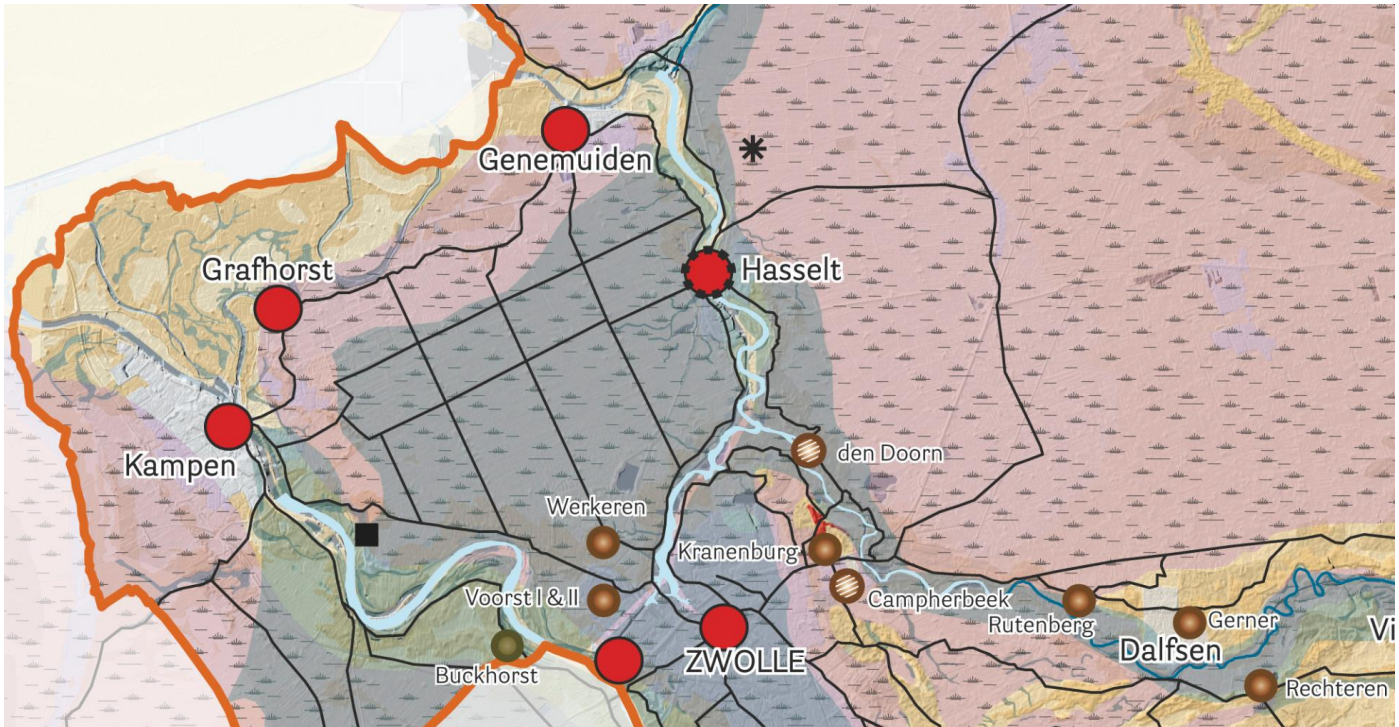
1. LG: Landschappen van Nederland (10 ECTS)

In dit vak krijg je een uitgebreid overzicht van de opbouw en ontstaansgeschiedenis van de Nederlandse cultuurlandschappen. In de hoorcolleges krijg je een uitgebreide introductie van de fysische geografie en historische geografie van alle Nederlandse cultuurlandschappen. Naast het leggen van een solide kennisbasis, wordt door middel van recente wetenschappelijke publicaties op een aantal punten ook ingegaan op nieuwe wetenschappelijke kennis over de besproken landschappen. Dit vak omvat ook 10-12 dagexcursies naar vrijwel alle delen van Nederland (wandel-, fiets- of busexcursies). Veel colleges vinden niet in Groningen plaats, maar ergens onderweg tijdens de veldexcursies. Voorts maakt een vijfdaags veldpracticum in een relatief onbekend landschap in Nederland deel uit van dit vak. Hierin krijg je met een groep van vier of vijf studenten op maandag een werkopdracht die je met behulp van uitgebreid veldwerk en ook bureaustudie op locatie dient uit te zoeken en op vrijdag te presenteren. Je leert in dit veldwerk hoe je met behulp van historische kaarten, bodemboringen, fysisch-geografische kaarten, studie van veldnamen en plaatsnamen als ook veldwaarnemingen de opbouw en geschiedenis van een landschap kunt reconstrueren. De afronding van het vak bestaat uit een schriftelijk tentamen. Docenten: prof.dr.ir. Theo Spek & dr. Mans Schepers. Semester 1A en 1B (14 collegeweken in de periode september t/m januari). Cursusdag: vrijdag.

2. LG: GIS voor Landschapshistorisch Onderzoek (5 ECTS)

Het werken met digitale kaarten en databestanden (aardkundig, archeologisch, historisch-kartografisch, etc.) vormt een van de pijlers van het moderne landschapsonderzoek. Ook op de arbeidsmarkt werken alle werkgevers dagelijks met GIS-bestanden en daarvan afgeleide kaarten. In deze cursus krijg je een uitgebreide inleiding tot het werken met Geografische Informatie Systemen (ArcGIS of QGIS) en andere digitale technieken (o.a. tekenprogramma), en met het werken met allerlei relevante databestanden en digitale kaarten. Studenten die tijdens een eerdere opleiding reeds een inleidend GIS-vak van goed niveau hebben gevolgd, kunnen om een vrijstelling verzoeken bij de Examencommissie, hoewel het door de opleiding aangeboden vak veel landschapsspecifieke aspecten bevat en in de praktijk deze cursus door vrijwel

iedereen als een heel nuttige opfriscursus wordt ervaren. Docent: dr. Yftinus van Popta + studentassistent. Semester 1A (september - oktober). Cursusdagen: maandag (theorie) en donderdag (praktijk).

Fragment van kaart met middeleeuwse kastelen in het Overzicht (Noordwest-Overijssel)

3. LG: Actuele Ruimtelijke Vraagstukken (5 ECTS)

Binnen de Nederlandse en Europese ruimtelijke ordening speelt de zorg voor het cultuurlandschap een steeds belangrijker rol. In het vak maak je kennis met de wijze waarop overheden, landschapsbeheerders, belangengroeperingen en burgers in de praktijk omgaan met dit soort ruimtelijke en cultuurhistorische vraagstukken. Thema's die aan de orde kunnen komen zijn: klimaatverandering, energietransitie, natuurinclusieve landbouw, cultuurhistorische waarden in de omgevingsvisie, bewonersparticipatie in landschapsbeheer en landschapsplanning, landschapsmonitoring, bodemdaling, erfgoedbeleid op gemeentelijk en provinciaal niveau. In het vak ontvangen we gastsprekers uit de praktijk die vertellen over hun organisatie, werkveld en werkpraktijk, gevolgd door debat. Daarnaast zal ook een dagexcursie onderdeel uitmaken van het programma. Als student help je mee bij de voorbereiding van één van de werkbezoeken, waarover je ook een afsluitende paper schrijft. Docenten: drs. Anne Wolff, dr Willemieke Ottens & dr. Mans Schepers. Semester 1A (september t/m oktober). Cursusdag: woensdag.

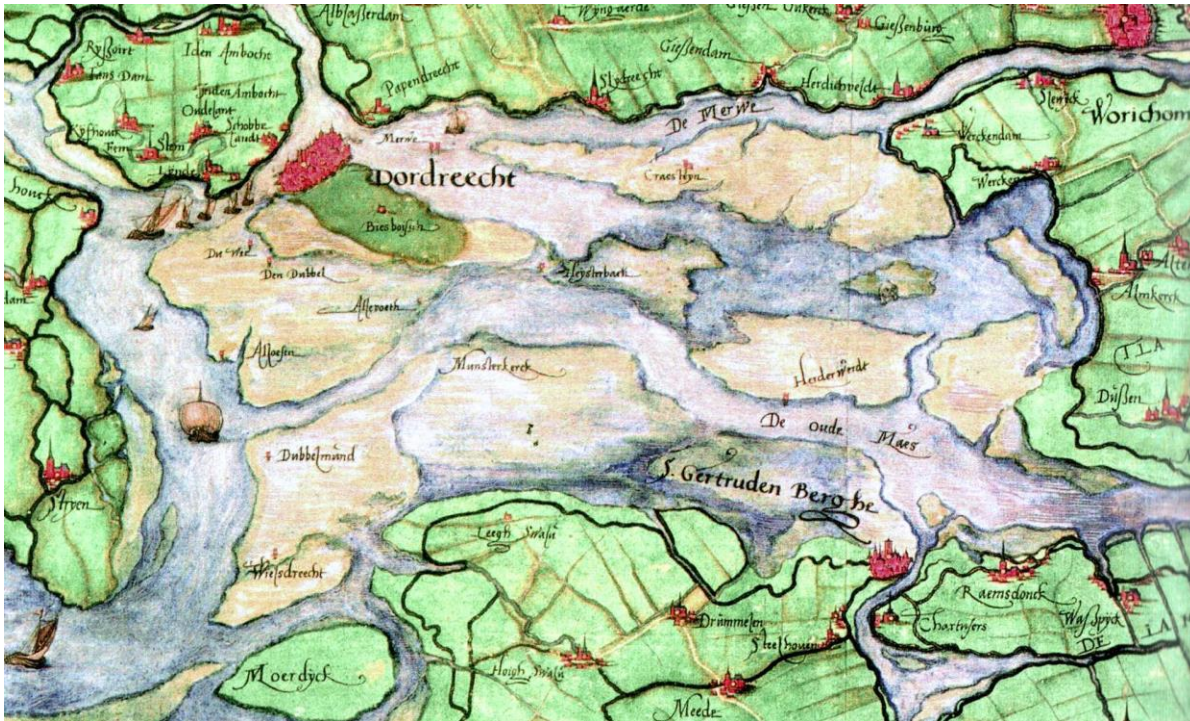
4. LG: Paleografie en Archiefonderzoek (5 ECTS)

In dit vak krijg je de mogelijkheid om je praktische vaardigheden bij het ontcijferen van historische handschriften en het verrichten van kwalitatief goed archiefonderzoek te verbreden en te verdiepen. Onder leiding van docent dr. Jeroen Benders (middeleeuws historicus) en diverse archiefmedewerkers volg je binnen dit vak de volgende twee modules (beide aansluitend op dezelfde dag gegeven bij de Groninger Archieven):

1. *Cursus paleografie (oud schrift) (1 ECTS)* - Hierin leer je allerlei historische handschriften te lezen, vanaf de middeleeuwen tot aan de moderne tijd. Zeven weken lang oefen je bij de Groninger Archieven onder leiding van een ervaren docent deze handschriften te ontcijferen, waarbij alle fijne kneepjes van het vak worden

geleerd. Iedere week krijg je een tekst mee naar huis die je zelf dient te transcriberen. Docent: dr. Jeroen Benders. Periode: semester 1B (november-januari). Cursusdag: dinsdag.

2. *Cursus archiefonderzoek (4 ECTS)* – In deze cursus leer je hoe je je weg kunt vinden in verschillende soorten historische archieven. Aan de hand van een toegewezen historische boerderij en het omringende landschap leer je hoe je de geschiedenis daarvan met allerlei soorten archieven in kaart kunt brengen. Ook deze cursus vindt plaats op de Groninger Archieven. Docent: dr. Jeroen Benders. Periode: semester 1B (november-januari). Cursusdag: dinsdag.

De Biesbosch bij Dordrecht. Fragment van de Kaart van Holland door Christiaan van Grooten (1568-1573)

5. Masterscriptie Landschapsgeschiedenis: voorbereiding (5 ECTS)

Ter voorbereiding op de masterscriptie die je aan het einde van je master gaat schrijven, krijg je in dit vak een uitgebreide training en instructie op het terrein van academische vaardigheden, zoals het verrichten van professioneel literatuuronderzoek (inclusief digitale verwerking daarvan), academische schrijfvaardigheid, interviewtechniek (oral history), het ontwikkelen van een probleemstelling, wetenschappelijke publicatiecultuur (nationaal en internationaal), annoteren, als ook het vervaardigen van een onderzoeksvoorstel. Tijdens het vak begeleiden we je ook bij het vinden van een geschikt masterscriptie-onderwerp en verricht je ook vooronderzoek hiervoor. Je sluit het vak af met het schrijven van een officieel scriptievoorstel dat je in semester 2 kunt gaan uitvoeren. Docent: dr. Mans Schepers. Periode: semester 1B (november t/m januari). Cursusdag: woensdag.

Morenelandschap in Skåne (Zuid-Zweden)

6. LG: Landschappen van Europa (5 ECTS)

Europa beschikt over een rijke variatie aan cultuurlandschappen. Veel landschapskenmerken en landschapvormende processen trekken zich niets van landsgrenzen aan. In het vak Landschappen van Europa worden deze grensoverstijgende patronen en processen zowel in een historisch als in een actueel perspectief geplaatst. In een reeks van zestien hoorcolleges krijg je een overzicht van de opbouw en ontstaansgeschiedenis van de natuur- en cultuurlandschappen van Scandinavië, de Britse eilanden, Noordwest-Europa, de Alpen, Noordoost-Europa, het Balkangebied en Zuid-Europa. Ook wordt ingegaan op hoe onderzoek, beleid en praktijk op Europees landschapsgebied zijn georganiseerd (netwerken, tijdschriften, organisaties, Europese projecten en financieringsmogelijkheden etc.). Samen met een of twee collega-studenten schrijf je een Engelstalige onderzoekspaper over een actueel maatschappelijk vraagstuk dat op Europees niveau speelt, waarbij je vergelijkende case studies uitvoert in drie Europese regio's. Al doende leer je ook veel bij over internationaal publiceren. Docenten: prof.dr.ir. Theo Spek & drs. Anne Wolff. Semester 2A (februari - april).

7a. LG: Historische Buitenplaatsen en Landgoederen (10 ECTS)

Historische buitenplaatsen en landgoederen vormen een bijzonder type cultuurhistorisch erfgoed. De landhuizen, omgeven door esthetisch aangelegde tuinen en parken en economisch ingerichte landgoederen, werden gebouwd voor particuliere families om te recreëren gedurende de zomermaanden. Wegens hun omvang en wijde verspreiding door heel Nederland zijn de historische buitenplaatsen en landgoederen belangrijke dragers van het cultuurlandschap. Het vak bestaat uit een reeks van zeven weken hoor- en werkcolleges in semester 2A, gevolgd door drie of vier dagexcursies en een afsluitende veldweek in juni op kasteel Middachten (Veluwezoom, Gelderland). De hoorcolleges zijn Engelstalig en kennen een sterk interdisciplinair karakter: zowel de geschiedenis van de bewoners van de buitenplaatsen, als ook de architectuur en interieurs van de huizen en het landschap van de bijbehorende tuinen, parken en landgoederen krijgen aandacht. Bij de werkcolleges maak je kennis met de diversiteit aan bronnenmateriaal voor onderzoek naar buitenplaatsen en landgoederen. De excursies en het veldpracticum zijn

Nederlandstalig. Docent: prof.dr. Hanneke Ronnes & dr. Willemieke Ottens. Periode: semester 2A en 2B (februari t/m juni).

Op Kasteel Middachten in De Steeg organiseert de opleiding jaarlijks een meerdaags veldpracticum Historische Buitenplaatsen

7b. LG: Masterstage (10 ECTS)

De masteropleiding Landschapsgeschiedenis biedt de mogelijkheid om gedurende drie maanden (langer mag ook) stage te lopen bij een praktijkorganisatie op het terrein van landschappelijk onderzoek, landschapsbeleid, landschapsplanning of landschapsbeheer. De opleiding heeft contacten met vrijwel alle natuur-, landschaps- en erfgoedorganisaties in Nederland en heeft bovendien een zeer groot internationaal netwerk in vrijwel alle landen van Europa en ook daarbuiten, waardoor je kunt kiezen uit een zeer ruim aanbod aan stageplaatsen. Een stage vormt een uitstekende gelegenheid om de eerder in de opleiding opgedane inzichten toe te passen in de praktijk. Tevens is de stage een goede verkenning van een mogelijk toekomstig werkterrein en bouw je bovendien aan je CV en netwerk. Stagedocent: prof.dr.ir. Theo Spek. Periode: meestal september - november.

Terpenlandschap bij Wanswerd (Friesland)

7c. LG: Specialisatieproject (10 ECTS)

Het specialisatieproject is bedoeld om een eigen accent (specialisatie) te geven aan je masterstudie. Je stelt daartoe een programma van minimaal 10 ECTS samen uit de navolgende aangeboden modules.

1. *Cursus Toponymie* (3 ECTS) – Plaatsnamen, waternamen en veldnamen vormen een interessant en belangrijk onderdeel van het historische landschap. In deze cursus leer je onder leiding van een ervaren docent op dit terrein om historische toponiemen te interpreteren en toe te passen in een landschapshistorisch onderzoek. Docent: dr. Gerald van Berkel. Periode: semester 2A (februari-april).
2. *Cursus Historische Kartografie* (3 ECTS) – Tijdens deze cursus aan de Universiteit van Amsterdam krijg je een uitgebreid overzicht van de geschiedenis van de kartografie en leer je in de praktijk hoe je op een kritische wijze historische kaarten kunt toepassen in je onderzoek. Docenten: dr. Peter van der Krogt (UvA) & prof.dr. Bram Vannieuwenhuyze (UvA) . Periode: semester 2A (februari-april).
3. *Veldpracticum Oral History* (3 ECTS) – Tijdens een vierdaags veldpracticum leer je hoe je op wetenschappelijk betrouwbare wijze de kennis van bewoners en gebruikers over het verleden van een gebied kunt achterhalen door middel van oral history. Docenten: prof.dr. Yme Kuiper, drs. Anne Wolff en prof.dr.ir. Theo Spek. Periode: semester 2A (vier aaneengesloten dagen).
4. *Buitenlandse excursie Zuidwest-Engeland of Noordwest-Italië* (3 ECTS) – Tijdens een busexcursie van zeven dagen bezoeken we in april of juni een groot aantal bijzondere landschappen in het zuiden van Engeland (2023: o.a. enclosure landscapes Kent, woodland pastures New Forest, hillforts Dorset, Jurassic Coast Dorset, prehistorisch landschap Stonehenge, Engelse landschapstuin Stourhead, tuinen van Sissinghurst, Hampton Court, Harmhan water meadows) of Noordwest-Italië (2022: stedenbouwgeschiedenis Turijn, Alpenlandschap met transhumance-systemen, food landscapes in de heuvels van Monferrato en Langhe, rijstvelden in de Povalakte, mediterrane kustlandschappen met kastanjecultuur in de Ligurische Alpen, toerisme en mediterrane kustlandschappen in het National Park Cinque Terre). Delen van de excursie bereid je zelf voor, andere delen worden door Engelse of Italiaanse gastdocenten verzorgd. De eerstvolgende excursies vinden plaats in april 2022 (Italië), juni 2023 (Engeland) en april 2024 (Italië). Docenten: drs. Anne Wolff & prof.dr.ir. Theo Spek. Zeven of acht aaneengesloten dagen.
5. *Veldpracticum booronderzoek en paleobotanisch onderzoek* – Doel van dit veldpracticum is om bekend te raken met booronderzoek als middel om een bepaald landschap beter te begrijpen. Daarbij leer je hoe je op professionele wijze de voorbereiding, uitvoering en uitwerking van booronderzoek kunt realiseren. Op de eerste dag krijg je een korte introductie in de theorie en praktijk van booronderzoek, waarna we als groep aan de slag gaan met het maken van een plan en een verwachting. Onderdelen van zo'n plan zijn bijvoorbeeld de (te verwachten) boordieptes, de verspreiding van de boorlocaties, en de bemonsteringsstrategie. Vervolgens wordt van dinsdag tot en met donderdag geboord in het onderzoeksgebied (dit jaar de wierde van Maarhuizen in de provincie Groningen), waarbij ook hoogtemetingen worden uitgevoerd. 's Avonds worden de boringen die overdag gezet zijn verder uitgewerkt en uitgetekend. Er is ruim de tijd om samen naar boringen te kijken en te discussiëren over hoe de boorkernen geïnterpreteerd moeten/kunnen worden. De laatste dag wordt besteed aan het afronden van de laatste boringen en het samenvatten van de resultaten. Ook wordt een discussie gehouden over de mogelijkheden en beperkingen van booronderzoek. Docent: dr. Mans Schepers.
6. *Landschapsbelevingsonderzoek* – In samenwerking met de Brede Overleggroep Kleine Dorpen in Drenthe (BOKD) organiseren we een cursus landschapsbelevingsonderzoek in twee dorpsgebieden in Drenthe. Je

leert hierin hoe je wetenschappelijk verantwoorde interviews met bewoners, bezoekers en maatschappelijke stakeholders kunt ontwerpen, uitvoeren en rapporteren waarin je hun beleving van het landschap of ruimtelijke veranderingen daarvan onderzoekt. Deze kennis wordt door de BOKD gebruikt bij het maken van dorpsomgevingsplannen. Docenten: drs. Anne Wolff & prof.dr.ir. Theo Spek

De studie van historische kaarten vormt een belangrijk hulpmiddel bij de studie van historische landschappen.

7. *Cursus historische landschapsecologie* – In de praktijk van het natuur- en landschapsbeheer wordt de integratie van natuur (ecologie) en cultuur (erfgoed) steeds belangrijker. Daarom ontwikkelt onze opleiding vanaf 2023 een cursus historische landschapsecologie waarin ervaren onderzoekers gastcolleges geven over hun werk en ook in kleine groepen studenten een eigen praktijkonderzoek wordt gedaan waarin je leert hoe je een natuurgebied of een historisch cultuurlandschap op historisch-ecologische wijze kunt onderzoeken en hoe je hieruit adviezen kunt destilleren voor beheerders. Eerstvolgende cursus: mei-juni 2023.
8. *Eigen gekozen onderzoek of mastervak elders* – Je kunt in overleg met de opleiding ook kiezen om een deel van je Specialisatieproject bij een andere masteropleiding in binnen- of buitenland te volgen. Voorbeelden zijn vakken in de architectuur- en stedenbouwgeschiedenis, archeologie, landschapsecologie, landschapsarchitectuur, planologie, culturele geografie, landschapsfilosofie of omgevingspsychologie. Voor deze mogelijkheid dient vooraf overleg te worden gepleegd met de opleiding en bovendien ook toestemming te worden gevraagd aan de Examencommissie (eenvoudige digitale procedure). Ook kun je een eigen gekozen klein onderzoeksproject uitvoeren of een kleine onderzoeksopdracht van een maatschappelijke organisatie uitvoeren.

Het precieze programma dat wordt aangeboden binnen het Specialisatieproject kan per studiejaar enigszins verschillen, afhankelijk van de beschikbaarheid van gastdocenten, financiën en het aantal belangstellende studenten.

8. LG: Master-scriptie (uitvoeringsfase; 15 ECTS)

De opleiding wordt afgesloten met een onder begeleiding van een docent uit te voeren wetenschappelijk onderzoek en de vastlegging daarvan in een masterscriptie. Hierin laat je zien dat je onder individuele begeleiding van een docent in staat bent om wetenschappelijk onderzoek te verrichten naar een landschappelijk onderwerp. Naast het gebruik van relevante literatuur leer je hoe je primair bronnenmateriaal kunt inzetten voor het oplossen van een wetenschappelijk en/of maatschappelijk vraagstuk. Belangrijk accent in het onderzoek (en in de studie in het algemeen) ligt bij het verbinden van bronnen en onderzoeksmethoden uit diverse richtingen, bijvoorbeeld (1) landschappelijk veldwerk; (2) archiefonderzoek; (3) historisch-kartografisch onderzoek; (4) booronderzoek dan wel interpretatie van geomorfologische kaarten, bodemkaarten, AHN; (5) interpretatie van archeologisch onderzoek; (6) onderzoek van plaatsnamen, waternamen en veldnamen; (7) interpretatie paleobotanisch onderzoek; (8) landschapsbelevingsonderzoek; (9) GIS-bewerking. Er zijn bij het kiezen van een scriptieonderwerp ruime mogelijkheden om aan te sluiten bij onderzoeksvragen uit de praktijk. De opleiding heeft veel contacten met allerlei werkgevers die veel interesse hebben voor masterscriptie-onderzoek en daar ook bij willen faciliteren.

Je krijgt in principe het hele tweede semester tijd om dit scriptieonderzoek uit te voeren (februari - juni).
Docenten: prof.dr.ir. Theo Spek, prof.dr. Hanneke Ronnes, dr. Mans Schepers, dr. Willemieke Ottens.
Periode: semester 2.

Excursie masterstudenten Landschapsgeschiedenis naar Engelsmanplaat in de Waddenzee.

Wie zijn de docenten ?

De Master Landschapsgeschiedenis wordt gecoördineerd door prof.dr.ir. Theo Spek (hoogleraar Landschapsgeschiedenis, hoofd Kenniscentrum Landschap) die ook een deel van het onderwijs en de persoonlijke begeleiding van studenten verzorgt. Hij wordt bijgestaan door drs. Anne Wolff (architectuur- en landschapshistoricus, project manager en docent Landschapsgeschiedenis), dr. Mans Schepers (landschapsarcheoloog/paleobotanicus, universitair docent Landschapsgeschiedenis), prof.dr. Hanneke Ronnes (bijzonder hoogleraar Historische Buitenplaatsen), dr. Willemieke Ottens (universitair docent Landschapsgeschiedenis), dr. Yftinus van Popta (archeoloog/GIS-specialist) en dr. Jeroen Benders

(universitair docent Middeleeuwse Geschiedenis). Bij diverse vakken treden ook gastdocenten uit de werelden van wetenschap, beleid en praktijk op.

Kosten van de opleiding

Naast de kosten van collegegeld (momenteel € 2060 per jaar) dient rekening te worden gehouden met uitgaven voor boeken (ca € 250), veldpractica (ca € 200), binnenlandse excursies en werkbezoeken (ca € 150) en buitenlandse excursie (ca € 400). De totale kosten van de masteropleiding bedragen daarmee ruim € 3000, oftewel ruim € 250 per maand. Wie geen OV-studentenkaart heeft dient hier nog de reiskosten naar excursies en werkbezoeken bij op te tellen.

Instroommomenten: 1 september en 1 februari

Je kunt op twee momenten per jaar starten met de master Landschapsgeschiedenis: op 1 september of op 1 februari. Omdat veel basisvakken in het eerste semester (september t/m december) worden verzorgd, is instroming per 1 september aantrekkelijker dan instromen per 1 februari. Toch leert de ervaring van de afgelopen jaren dat ook bij een start op 1 februari een goed studieprogramma kan worden vastgesteld. Vaak duurt de totale studie dan wel ca 1,5 jaar, omdat in het laatste half jaar dan de masterscriptie dient te worden geschreven.

Wie op 1 september wil beginnen met de master doet er goed aan om uiterlijk 15 juni een toelatingsverzoek te doen bij de Toelatingscommissie van onze opleiding, hoewel ook latere aanmeldingen soms nog kunnen worden verwerkt. Latere aanmelding is tot in augustus nog mogelijk, maar zet wat tijddruk op het aanmeldings- en inschrijvingsproces. Wie op 1 februari wil starten, kan het beste dit toelatingsverzoek vóór 15 december doen, hoewel ook latere aanmeldingen vaak nog kunnen worden geregeld. Eventueel kan ook na deze data nog om toelating worden verzocht, maar doe dit in nauw overleg met prof. Theo Spek.

Toelatingseisen en toelatingsprocedure

Zowel academische studenten als HBO-studenten met een afgeronde bachelor-opleiding kunnen worden toegelaten tot de master Landschapsgeschiedenis. Geschikte vooropleidingen zijn onder meer: Kunst- en Architectuurgeschiedenis, Geschiedenis, Cultuurgeschiedenis, Archeologie, Landschapsarchitectuur, Aardwetenschappen, Geografie, Planologie en Biologie. Ook diverse groene en op RO gerichte HBO-opleidingen (o.a. Van Hall-Larenstein, Saxion-Archeologie en Reinwardt Academie) sluiten doorgaans goed aan bij de master Landschapsgeschiedenis. Wel dienen HBO-studenten vrijwel altijd eerst een premaster te doen van maximaal een half jaar.

Iedere kandidaat die zich wil inschrijven voor de master Landschapsgeschiedenis dient een schriftelijk en ondertekend verzoek tot toelating te sturen aan de Toelatingscommissie Opleiding Kunst-, Architectuur- en Landschapsgeschiedenis, t.a.v. prof.dr.ir. Th. Spek, Oude Boteringestraat 34, 9712 GK Groningen (e-mail theo.spek@rug.nl). Dit verzoek bestaat uit drie onderdelen: 1. een brief van 1-1,5 A4 waarin je de Toelatingscommissie verzoekt om te worden toegelaten tot de master Landschapsgeschiedenis, iets vertelt over je voorgeschiedenis en vooropleiding en ook aangeeft waarom je de bovengenoemde master wilt gaan volgen. Deze brief dient bovenaan het complete adres van de Toelatingscommissie te bevatten en onderaan jouw eigen complete adresgegevens. Ook dient deze brief om juridische redenen van een handtekening te worden voorzien.; 2. een kort CV; 3. een kopie van het diploma van je vooropleiding plus lijst van gevolgde vakken met cijferlijst.

De Toelatingscommissie ontvangt je toelatingsverzoek graag per e-mail. Stuur daartoe de drie bovengenoemde stukken toe aan de voorzitter van de toelatingscommissie Prof.dr.ir. Th. Spek

(theo.spek@rug.nl). De Toelatingscommissie streeft er naar om je binnen twee werkweken antwoord te geven en beoordeelt daarbij of je direct kunt worden toegelaten of dat een pre-masterprogramma (15, 30 of 60 ECTS) nodig is.

De criteria die de Toelatingscommissie daarbij hanteert zijn:

1. Aantoonbare academische vaardigheden, blijkend uit een met succes afgeronde academische opleiding in één van de tien studiejaren voorafgaande aan de startdatum van de te volgen masteropleiding;
2. Aantoonbare kennis van het Nederlandse en/of Europese cultuurlandschap, blijkend uit met succes afgeronde onderwijselementen c.q. opleidingen op academisch dan wel HBO-niveau, in één van de tien studiejaren voorafgaande aan de startdatum van de te volgen masteropleiding;
3. Aantoonbare kennis van cultuurhistorie, historische geografie, (cultuur)geschiedenis, erfgoedzorg dan wel andersoortige historische benaderingswijzen, blijkend uit met succes afgeronde onderwijselementen c.q. opleidingen op academisch dan wel HBO-niveau, in één van de tien studiejaren voorafgaande aan de startdatum van de te volgen masteropleiding.

Indien de kandidaat niet voldoet aan één of beide van de criteria 2 en 3, dan kan dit gebrek worden gecompenseerd door aantoonbare meerjarige werkervaring (minimaal drie jaar) op het terrein van landschap en/of cultuurhistorie.

Aan HBO-studenten zal ter voorbereiding meestal een pre-masterprogramma worden voorgeschreven van 30 ECTS. De totale duur van schakelprogramma en masteropleiding tezamen bedraagt dan 1,5 jaar. In de afgelopen jaren hebben talrijke HBO-studenten dit traject met goed gevolg doorlopen. De combinatie van een HBO-vooropleiding en een academische master Landschapsgeschiedenis blijkt op de arbeidsmarkt heel geliefd te zijn.

Geen toelatingseisen op het terrein van taalvaardigheid Engels

Sinds 2019 hanteert de RUG voor alle bachelor, pre-master- en masteropleiding een vrij stringente toelatingseis op het gebied van de Engelse taal. Omdat onze masteropleiding Nederlandstalig is hebben wij van het Faculteitsbestuur voor al onze nieuwe masterstudenten **vrijstelling** gekregen van deze taaleis. Daarmee wijkt de master Landschapsgeschiedenis dus af van vrijwel alle andere masteropleidingen bij de RUG die doorgaans Engelstalig zijn en ook een vrij strenge toelatingseis op het terrein van Engels hanteren (minimaal VWO-diploma Engels).

Pre-master Landschapsgeschiedenis combineren met minor eigen opleiding

Zowel HBO-studenten als universitaire bachelorstudenten kunnen in overleg met hun eigen opleidingscoördinator en prof.dr.ir. Theo Spek van de RUG een programma van 30 ECTS aan landschapsvakken opstellen dat enerzijds als minor kan gelden binnen hun eigen opleiding, anderzijds ook als pre-master kan gelden voor de master Landschapsgeschiedenis. Hiermee kun je na het behalen van je HBO-diploma direct beginnen aan de master Landschapsgeschiedenis (op 1 september of 1 februari van elk jaar). Dit scheelt een half jaar studietijd. Wie hiervoor belangstelling heeft kan per e-mail contact opnemen met prof. Spek (theo.spek@rug.nl). Hij stuurt je dan een aanvullende brochure hierover.

Twee masteropleidingen combineren

Studenten die in de afgelopen jaren reeds een andere academische masteropleiding hebben afgerond, dienen bij inschrijving voor een tweede master rekening te houden met het zeer hoge tarief van het

verhoogde collegegeld dat onze regering voorschrijft voor een tweede masterstudie. Dat hoge tarief bedraagt momenteel € 11.700 per jaar (vergelijk met het normale collegegeld van € 2060 per jaar).

Een aantal studenten heeft afgelopen jaar gekozen voor het combineren van de master Landschapsgeschiedenis met een andere masteropleiding bij de RUG of op een andere universiteit. Door twee opleidingen parallel te volgen in plaats van na elkaar, vermijden zo het hoge collegegeld voor een tweede master. Omdat er sinds september 2012 geen langstudeerdersboete meer bestaat, is er in principe ruim voldoende tijd om beide opleidingen af te kunnen ronden. Wel blijkt het combineren van twee masteropleidingen in de praktijk veel planningsproblemen op te leveren, waardoor studievertragingen van 1-2 jaar geen uitzondering zijn. Reken dan dus op een totale masterperiode van 3-4 jaar. Om dit soort grote vertragingen te voorkomen, wordt zeer sterk aangeraden om beide masters niet tegelijkertijd (gemengd rooster), maar na elkaar te volgen (dat wil zeggen eerst heel master 1 inclusief masterscriptie, daarna pas master 2).

Bezoek aan de Valle Stura (Italiaanse Alpen) tijdens de buitenlandexcursie naar Noordwest-Italië (april 2019)

De master Landschapsgeschiedenis combineren met een baan

Diverse studenten volgden in het verleden onze masteropleiding naast hun baan. Dit is met de huidige eisen echter nauwelijks meer mogelijk. De opleiding is namelijk geen officiële deeltijdopleiding, waardoor werkenden net als de reguliere studenten fulltime dienen te studeren en de masteropleiding dus in één jaar dienen af te ronden. In de praktijk betekent dit dat je minimaal vier werkdagen per week beschikbaar dient te zijn voor de studie. Dit kan alleen in het uitzonderlijke geval wanneer een werkgever hiervoor een jaar lang vrijstelling van reguliere werkzaamheden biedt. Wie na 1991 reeds een andere doctoraal- of masterstudie heeft afgerond, dient bovendien rekening te houden met het veel hogere instellingsgeld dat hiervoor geldt (momenteel ruim € 11.000 per jaar).

Het Gaastmeer (Zuidwest-Friesland)

Beroepsmogelijkheden

Het landschap staat de laatste jaren in het brandpunt van de maatschappelijke belangstelling, zowel in Nederland als in Europa. Op de arbeidsmarkt is de afgelopen jaren dan ook veel vraag geweest naar mensen die een brede en integrale kennis van het landschap hebben en deze kennis weten in te zetten in ruimtelijke ordeningsprocessen, erfgoedbeheer en natuur- en landschapsbeheer. Mogelijke werkgevers in Nederland zijn onder meer: natuur- en landschapsorganisaties (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Provinciale Landschappen, Landschapsbeheer), ingenieurs- en adviesbureaus (Arcadis, Antea-groep, Tauw etc.), landschapsarchitectenbureaus, waterschappen, onderzoeksinstituten (Alterra, Fryske Akademy etc.), de sectoren van erfgoed en ruimtelijke ordening bij de rijksoverheid (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de Ministeries van LNV, OCW en VROM, Ruimtelijk Planbureau, Milieu en Natuur Planbureau), provincies (erfgoedhuizen, diensten RO) en gemeenten, en instellingen voor het hoger onderwijs (universiteiten, HBO-instellingen).

In de afgelopen jaren heeft 90-100 % van alle tot dusverre afgestudeerde masterstudenten Landschapsgeschiedenis betaald werk in het eigen vakgebied gevonden: een zeer hoge score vergeleken met andere academische opleidingen. Afgestudeerden werken momenteel onder meer bij: Landschapsbeheer Groningen, Cultuurland Advies, Noordpeil Landschapsarchitecten (Sneek), Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, IKL Limburg (Landschapsbeheer), Landschapsbeheer Friesland, Mooi Holland (Alkmaar), Projectbureau Dorp, Stad en Land (Rotterdam), MD Landschapsarchitecten (Groningen), Stad en Land (Rotterdam), de Fryske Akademy, de Provincie Friesland-Team Ruimtelijke Kwaliteit, de Provincie Drenthe-Team Erfgoed, het Ministerie van Infrastructuur en Milieu

(Den Haag), de Unie van Waterschappen (Amersfoort), het Wetterskip Fryslân, Ingenieursbureau TAUW, Rho Adviseurs voor Leefruimte (Rotterdam), Universiteit Utrecht, Provincie Drenthe, Team Erfgoed (Assen), KlementKwadraat erfgoedadviseurs (Gulpen), Gemeente Zuidwest-Friesland (Sneek), Gemeente Groningen (Team Ruimte), Jonge Honden onderzoeksbureau (Utrecht), Geopark De Hondsrug (Borger) en het Kenniscentrum Landschap van de Rijksuniversiteit Groningen zelf. Verder zijn 15 van de ca 150 afgestudeerden PhD (promovendus) geworden bij een universiteit in Nederland of het buitenland.

Kenniscentrum Landschap RUG

In het najaar van 2010 is aan de Faculteit der Letteren van de Rijksuniversiteit Groningen het Kenniscentrum Landschap opgericht. Hier werken docenten, promovendi en projectleiders aan wetenschappelijk onderwijs, onderzoek en kennisoverdracht op het terrein van het landschap. Het Kenniscentrum Landschap richt zich op vier hoofdtaken: a. het verzorgen van een kwalitatief hoogstaande masteropleiding op het gebied van de landschapsgeschiedenis; b. de ontwikkeling en uitvoering van fundamenteel-wetenschappelijk onderzoek op het terrein van de Nederlandse en Europese cultuurlandschappen; c. de uitvoering van toegepast wetenschappelijk onderzoek in opdracht van overheden en maatschappelijke organisaties; 4. het verzorgen van wetenschappelijke cursussen voor het werkveld van ruimtelijke ordening, natuur- en landschapsbeheer, erfgoedzorg e.a. Het Kenniscentrum Landschap wordt geleid door prof.dr.ir. Theo Spek. Betaalde opdrachten worden zoveel mogelijk uitgevoerd door jong afgestudeerden (en soms ook masterstudenten), onder coaching van stafmedewerkers van het Kenniscentrum. De winst van dergelijke projecten wordt geïnvesteerd in opleiding en kennisinfrastructuur van het eigen centrum. Het Kenniscentrum Landschap telt momenteel acht medewerkers. Verdere informatie is te vinden op:

www.rug.nl/research/kenniscentrumlandschap.

Kleiweidelandschap bij Skrok in de Greidhoeke (Friesland)

Nadere informatie

prof. dr. ir. Theo Spek (opleidingscoördinator)

Rijksuniversiteit Groningen

Kenniscentrum Landschap

Postbus 716

9706 AS Groningen

Tel. 06-20136689

e-mail theo.spek@rug.nl

mevr. Judie Bogers MA (studieadviseur)

Rijksuniversiteit Groningen

Afdeling Kunst- en Architectuurgeschiedenis

Oude Boteringestraat 34 (kamer 2.13)

9712 GK Groningen

Tel. 050-3636094 (ma-do)

e-mail j.bogers@rug.nl

Belangstellenden voor bovengenoemde studies zijn altijd welkom om via e-mail met prof. Theo Spek een afspraak te maken voor een verkennend gesprek.

Tijdens de buitenlandse excursie naar Noordwest-Italië staat de wisselwerking tussen landbouw, landschap en voedselcultuur in centrale rol zoals hier bij de wijngaarden, fruitboomgaarden en hazelnootplantages in de streek rond Asti (Piemonte).